

Obrazový pomník *neznámého vojáka*

Nevíme, jak se jmenoval, a nevíme přesně, jak vypadal. Nevíme, zda bojoval, střílel a zabíjel, ale víme, že fotografoval. Jeho odkaz je nyní zhodnocen výstavou na Pražském hradě a publikací, která vyšla při té příležitosti. Obě se jmenují **Pěšky 1. světovou válkou**.

Oslava Vánoc uprostřed války

O tom vojákov se ví pouze to, že nejprve působil v 28. pěším pluku rakousko-uherské armády, který do roku 1915 bojoval v Haliči; potom byl pluk převelen na italskou frontu a tam se autor pohyboval v rámci 47. pěšího pluku. Fotodokumentarista Jaroslav Kučera (1946) – který má ty snímky v držení již delší dobu, avšak teprve digitální technologie jej dovedly k tomu, aby stařícké negativy zpracoval a představil veřejnosti – se po konzultacích s experty domnívá, že na některých záběrech se vyskytuje i sám fotograf, buď ho někdo jiný na požádání exponoval, nebo se vyfotografoval sám. Ale jistotu Kučera nemá.

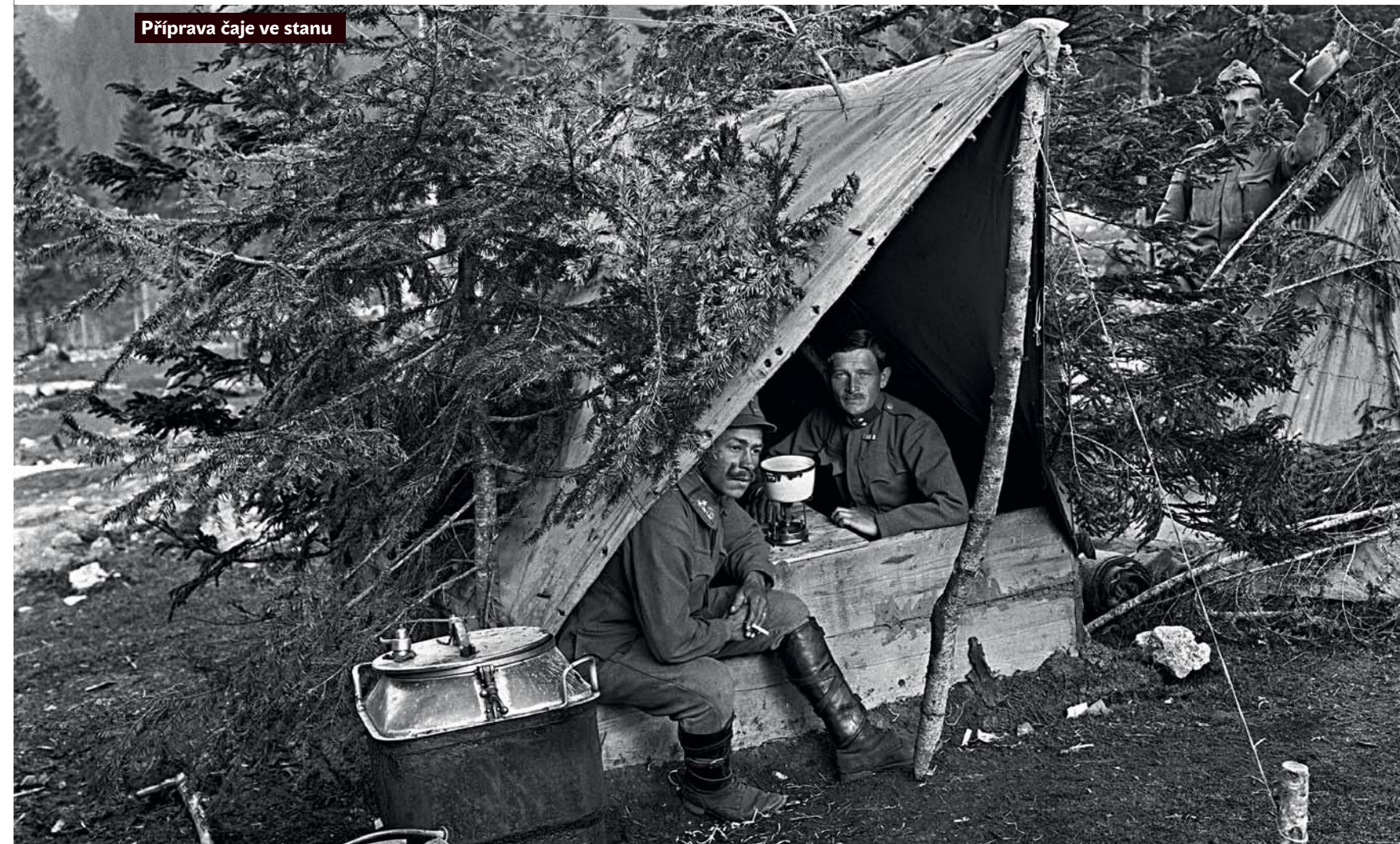
Zato si může být (a také si je) jistý, že z onoho oprášeného souboru negativů vzniklo prvotřídní svědectví, které je hodnotné čistě dokumentačně, ale také fotograficky a v neposlední řadě i lidsky. V Tereziánském křídle Starého královského paláce na Pražském hradě sice organizátoři výstavy instalovali i exempláře dobových zbraní a vojenských pomůcek a na nejedné fotografii je zobrazena dobová vojenská technika, nicméně vojensko-historická dimenze akce nedosahuje „palebné síly“ dimenze obrazové a humanistické. Expozice rozměrných zvětšenin v masivních dřevěných rámech, které vytvářejí jakousi třetí dimenzi děl, připomíná pravdu o (nejen fyzické) špíně a o smutku války velmi naléhavě.

Co je doopravdy

Muž, o němž Jaroslav Kučera soudí, že by mohl být dotčným fotografem, nesl důstojnickou hodnost, ale o jeho konkrétním pracovním určení nevíme nic bližšího. Pohyboval se mezi pěšáky i mezi vrchností, nacházel se s fotoaparátem například u toho, když vrchní velitel armády monarchie císař Karel I. hovořil s vojáky před odjezdem na frontu, nebo když s nastoupenými vojáky 47. pěšího pluku při cvičení v říjnu 1917 rozmlouval polní zbrojmistr, tajný rada Wenzel Wurm. Je pravděpodobné, že snímek, který pořadatelé určili za erbovní a dali jej na plakát k výstavě i na přebal knihy, pochází z nácvičku. Avšak hrůzně ohořelé tělo padlého vojáka, do základů rozbité stavby domů včetně kostelů, bojem sešrotované zbraně jsou na anonymových snímcích skutečné. A nemarkýrované rov-

Nácvič útoky pěchoty – titulní fotografie expozice i publikace

Příprava čaje ve stanu

Pěšky 1. světovou válkou

- Objektívem neznámého vojáka.
- Texty Daniela Mrázkové,
- Jaroslava Kučery, Jan Haas.
- Tereziánského křídla Starého
- královského paláce na Pražském hradě
- (vstup ze III. nádvoří Býčím schodištěm
- nebo Jižními zahradami),
- výstava je otevřena do 19. července,
- denně od 10 do 18 hodin.
- Koncepce a redakce knihy
- vydané u příležitosti výstavy:
- Jaroslav Kučera, **JAKURA**,
- Praha 2009, 144 stran

Výstava připomíná *smutek a špínu války* velmi naléhavě

něž je všudypřítomné bahno v lukách a polích, kde se zakopala nebo kudy proudila fronta, nelícená je únava pěšáků, nepředstírané je „kolektivní“ sezení na primitivní latríně...

Při těchto všech i četných dalších situacích neznámý fotograf mačkal spoušť svých fotoaparátů. Nejednou měl s pohybovou ostrostí akčnějších scén problém, ovšem statictější výjevy zachycoval ostře a talentovaně. Nápadná je na té jeden a půl stovce snímků vybraných z celkem asi pěti set dochovaných negativů autorova vytrvalost a soustavnost. Z našeho hlediska již nedostupnost, tajemnost motivu, s nímž to vše činil, dělá anonymovo svědectví v dobrém slova smyslu přitažlivější, neboť divák si může skládat svou verzi fotografova příběhu, jeho válečné anabáze. Soubor je díky tomu působivější, než kdyby byl složen – na obdobné obrazové úrovni – ze snímků různých autorů a agentur; to by ten tušený, „spodní“ příběh divák při prohlídce fotografií nemohl v sobě rozehrávat.

Obrana techniky

První světová válka urychlila vývoj techniky, prvořadě té určené k zabíjení. Ale činit techniku za něco odpovědnou a obviňovat ji z dehumanizace života jen odvádí pozornost od příčin a zamlžuje přemýšlení o civilizační cestě. Součástí té cesty jsou totiž nejen nástroje na zabíjení, nýbrž i na záchranu životů, nejen nástroje na vymazání čehosi z povrchu zemského, nýbrž i k uchování obrazového záznamu existujícího a jeho vřazení do kolektivní paměti. A této techniky využili jak anonymní fotograf působící v pěstích plucích císaře pána, tak jeho dnešní následovníci, kteří z filmů jeho svědectví vydolovali za pomoci skenerů a digitálních tisků. Analogově, tedy osvětlem citlivého filmu vznikající fotografie za poslední léta vyklidila mnohé pozice a začínají se objevovat stesky po staré dobré rukodělnosti klasické fotografie. Jenže právě ty obviňované, „bezcitné“ digitální technologie ve výsledku umožnily emocionálně působivé zprostředkování souboru, který se před více než třiceti lety dostal do rukou Jaroslava Kučery. Zprvu si nedovedl představit, co by musel podniknout, aby negativy zpracoval. Vývoj mu však pomohl. ■

Náměstí Viktora Emanuela II. (nynější Piazza della Libertà) v Udine

1. světová válka v číslech:

- Válka vypukla 28. července 1914
- a trvala čtyři a čtvrt roku. Boje v letech 1914 až 1918 se odehrávaly na třech světadílech a na všech světových mořích, válka postihla 38 států.
- Skončila 11. listopadu 1918 podpisem příměří.
- Celkem zahynulo téměř deset milionů vojáků a 8,5 milionu civilistů, ve zbrani bylo na 70 milionů vojáků.
- Nejvíce mrtvých vojáků bylo z Německa (na 2 miliony), 1,8 milionu z Ruska, 1,4 milionu z Francie a 1,1 milionu z Rakouska-Uherska.
- Na straně vítězné Dohody bylo na 5,7 milionu mrtvých, na straně poražených přes čtyři miliony. Zraněno bylo celkem na 21 milionů lidí.
- Válečné ztráty čítaly 338 miliard dolarů, z čehož přímé vojenské výdaje tvořily přes 200 miliard.

Po rekognoskaci podává důstojník hlášení polním telefonem

Přesun vojska po železnici. Údajný autor fotografie je uprostřed.

Útok v zimě